

Sammendrag

Evaluering av forskningsprogrammet Transportøkonomi

TØI rapport1788/2020
Forfatter: Gunnar Lindberg
Oslo 2020 51 sider

Vi har evaluert de første 2,5 årenes produksjon i det svenske forskningsprogrammet TRANSPORTØKONOMI. Vi har fokusert på vitenskapelig kvalitet og ikke sett på interne prosesser eller om de oppnår mål for relevans. Konstruksjonen med forskningsprogram som knytter forskningsoppdragsgivere med forskningsutførere tettere, er interessant og framstår som en god løsning som gir mulighet til å bygge langsiktig kompetanse og ta større risiko. Det gir også større påvirkning (lokalt). Samtidig minsker konkurranstrykket, noe som kan redusere kvaliteten, og vi kan vente et økt implisitt trykk på hurtige leveranser. En konstruksjon med et forskningsprogram må derfor følges av en løpende evaluering for å sikre høy kvalitet. Vi finner at programmet har en ubalansert portefølje, med stort fokus på «verktøy» til oppdragsgiveren og mindre på systemanalyser og på sammenheng mellom transportsystem, arealbruk og regionaløkonomi. Vi finner også at forskerne behersker den teoretiske konteksten og er dyktige til å skrive, men kanskje ikke alltid bruker metoder som er up to date. Det faglige bidraget er svakt. Ikke noen av de arbeider vi har evaluert viser seg å være innovativ forskning. Likevel mener vi at et flertall av bidragene er vitenskapelig meritterende. Kjernen i å videreutvikle programmet er å få forskning som direkte bidrar til at Trafikverket blir mer banebrytende og innovative, og dermed øke det vitenskapelige bidraget til faget transportøkonomi. Med et eget program i transportøkonomi burde det være mulig. Vi avslutter med et antall anbefalinger.

Forskningsprogram

Konstruksjonen med et forskningsprogram som inkluderer et gitt antall forskningsmiljøer er interessant og framstår ofte som en god løsning, der forskningsmiljøene kan bygge og beholde kompetanse over lang tid og ta større risiko enn i enkeltstående prosjekt. Den nære relasjonen mellom oppdragsgiver og forskningsmiljø medfører at resultatet ofte har stor påvirkning (lokalt). Samtidig fins det risiko med denne konstruksjon der forskningen er mindre konkurranseutsatt og oppdragsgiveren er mer involvert – den vitenskapelige kvaliteten testes ikke før resultatene går til implementering, og forskning av lavere kvalitet kan få finansiering. En konstruksjon med et forskningsprogram må derfor følges av en løpende evaluering for å sikre høy kvalitet.

Balanse i porteføljen

”Syftet med TRANSPORTØKONOMI är att, genom att bedriva kvalificerad forskning inom området transportøkonomi, bidra till morgondagens hållbara transportsystem. Det innebär att programmet bedriver forskning för att bidra till de transportpolitiska målen, miljö kvalitetsmålen och de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030”.

Programmet definerer tre delområder innenfor faget transportøkonomi. Fokuset i forskningen er på «Effektsamband och beräkningsmetoder för system- och styrmedelsanalys, samt drift och underhåll» (76 %). Det er altså mer leveranser av «verktøy» til etatene, som deretter gjør de strategiske (og taktiske) analysene mot, for eksempel, de

transportpolitiske målene. Det ligger i programmets natur at den frie forskningen som kanskje «system og styrmedelsanalyser» utgjør, har en mindre andel (18 %). «Sambandet mellom transportsystem, markanvändning, mobilitet og regionalekonomi» har en overraskende liten andel (6 %).

Vitenskapelig publisering og kvalitet

Lesing av output fra programmet gir et bilde av erfarne forskere som behersker teori og kan sette den i kontekst, og de er dyktige til å skrive lettlest forskningsmateriale. Men det ser ikke ut til at metoden alltid er up to date, og resultatene gir ikke alltid (mindre enn 50 %) viktige bidrag til den vitenskapelige utviklingen.

Programmet har publisert tre vitenskapelige artikler. Dersom også de «publiserbare manuskripten» publiseres i vitenskapelige tidsskrifter, er andelen internasjonal publisering 40 %. Publiseringsformen «publiserbare manuskript» er interessant og gir oppdragsgivere hurtige resultater samtidig som veien til internasjonal publisering blir kortere.

De vitenskapelige artiklene er publisert på nivå 1 i det norske systemet. Nivå 1 er altså klassifisert som akseptable vitenskapelige publikasjoner men ikke blant de 20 % beste. Gitt at bare tre arbeider er publisert i internasjonale vitenskapelige tidsskrifter, må man tenke alternative kommunikasjonsformer for å dele funnene internasjonalt og kunne få feedback. For å nå en bredere internasjonal leserkrets er det viktig å ikke publisere på svensk. Rapporter etc. på engelsk er godt representert i programmet med en andel på 71 %.

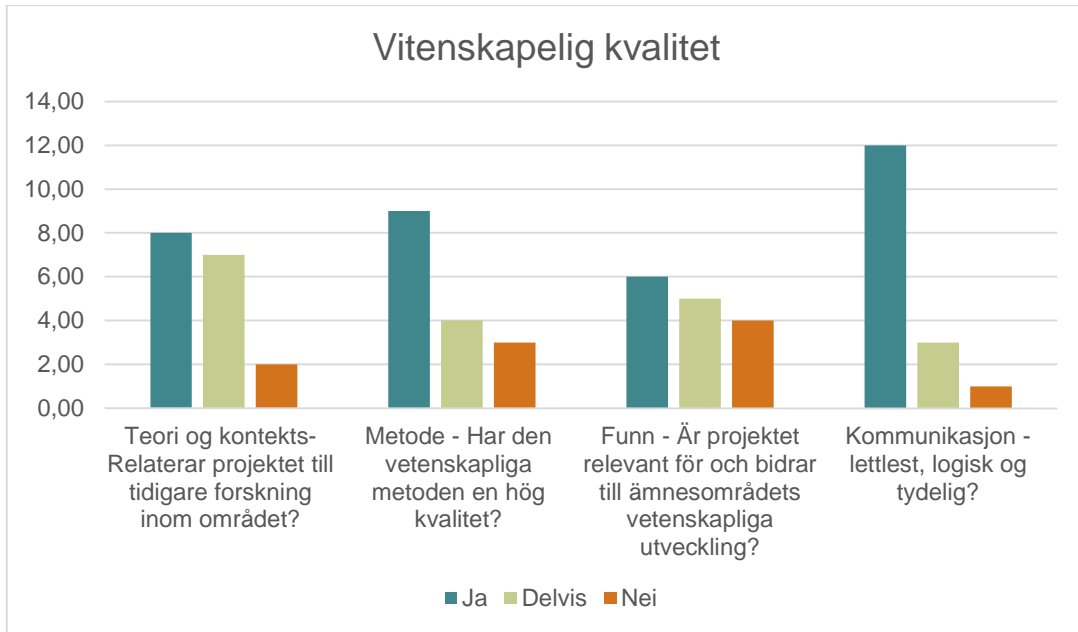
Majoriteten av arbeidene viser en god forståelse for teori og kontekst og relaterer til forskning innen området. Det som ikke gjør det, kan deles i to deler; i) hensikten er ikke forskning med vitenskapelige metoder (oppsummering etc) og forskeren bygger på eksisterende kompetanse, og ii) det ser ut som de interne vitenskapelige kravene er lavere.

Samtidig som det er effektivt å bruke forskeres eksisterende kompetanse som kvalitetsgaranti, gir det usikkerhet om kvaliteten. Programmets ledelse har i 2019 krevd seminarbehandling av utkast for alle bidrag fra programmet, før endelig ferdigstillelse, noe som er viktig.

Majoriteten bruker gode vitenskapelige metoder, men i en del arbeider er ikke de vitenskapelige metodene som er brukt up to date. Programmet genererer velskrevne rapporter og PM.

Arbeidene bidrar ikke alltid til fagets vitenskapelige utvikling. Mindre enn 50% gir et vitenskapelig bidrag.

Vi ser at vitenskapelig kvalitet hadde en vekt på 40 % i valg av prosjekt i 2018. Vi kan dermed ikke vente oss en ekstremt høy andel output med høy vitenskapelig kvalitet. Men vi burde vente oss flere funn som bidrar til fagets vitenskapelige utvikling.

Ved en samlet vurdering av den vitenskapelig kvaliteten ser det til ut at programmet gir mye output som er vitenskapelig meritterende. Men samtidig ser vi at noen av arbeidene holder en lavere kvalitet og dermed ikke er vitenskapelig meritterende. Dette må programmet ta tak i, og kanskje er kravet om seminarer et første steg i den retningen.

Innovativ forskning

Et forskningsprogram av denne typen burde medføre at forskningsmiljøer kan ta større risiko og produsere forskning som er innovativ. Vår evaluering viser at ganske lite av output fra dette programmet kan sies å være innovativt.

Anbefalinger

- Programmet burde se på balansen i porteføljen sin.
- Vi vil oppmuntre programmet og oppdragsgiverne å akseptere publikasjoner på engelsk og om mulig kreve det. Det gjør det mulig med internasjonal feedback.
- Dersom ikke antallet vitenskapelige publikasjoner øker med tiden, bør programmet ta grep og øke fokus på dette.
- Programmet burde ha økte krav til den vitenskapelige kvaliteten også i det som er rapporter, modelloppdateringer, etc.
- Programmet burde tenke igjennom om de kan kombinere den lokale nytten til Trafikverket med mer banebrytende faglige bidrag.
- En samlet bedømming av den vitenskapelige kvaliteten viser at programmet generelt gir mye vitenskapelig meritterende output, men programmet trenger å fokusere på noen deler av forskningen/miljøer som ikke riktig når opp til et nivå som gir vitenskapelig kvalitet.
- Forskningen i programmet er overraskende lite innovativ, og her er det mulighet til å gjøre tiltak.